

Rovné zacházení: Vodicí a asistenční pes

Veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) se setkal s případy, kdy nebylo osobám se zdravotním postižením umožněno využít nezbytné pomoci svých vodicích a asistenčních psů, čímž došlo k nepřijatelnému znevýhodnění těchto osob a diskriminaci z důvodu jejich zdravotního postižení.

Asistenci psů mohou využívat osoby se zrakovým postižením (vodící psi), jakož i osoby s jiným zdravotním postižením (asistenční psi¹). Tito psi prošli speciálním náročným výcvikem, díky kterému si osvojili, jak se chovat na místech přístupných veřejnosti a jak zvládat složité situace (přeplněné dopravní prostředky, hlučná místa apod.). **Psa se speciálním výcvikem je nutné chápat jako pomůcku, která umožňuje nebo zprostředkuje osobě s těžkým zdravotním postižením vykonávat činnosti, které by bez jejího použití sama vykonávat nemohla, nebo by jí to činilo nadměrné obtíže. Pes je tedy nepostradatelnou „součástí“ člověka se zdravotním postižením, obdobně jako slepecká hůl, či invalidní vozík.**

Antidiskriminační zákon² (dále jen „zákon“) zakazuje jednání, případně opomenutí, kdy se v přístupu k veřejně nabízeným službám zachází s osobou se zdravotním postižením, pro její postižení, méně příznivě, než by se zacházelo s osobou bez tohoto zdravotního postižení ve srovnatelné situaci.

Se zákazy vstupu psů se lze běžně setkat u dopravních prostředků, úřadů, škol, obchodů, restaurací, divadel, parků apod. Tyto zákazy jsou zdůvodňovány potřebou chránit veřejný pořádek, bezpečnost, klid, čistotu. Plošný zákaz vstupu pro všechny psy však znamená, že osoby se zdravotním postižením budou vyloučeny z celé řady oblastí veřejného života, což by bylo v příkrém rozporu s důstojností a právy těchto osob.³ Navíc je třeba zohlednit výše uvedenou skutečnost, že asistenční pes prošel speciálním výcvikem, a není tudíž pravděpodobné, že by se na veřejných místech choval jakkoliv nepřístojně. **Pokud tak ze zákazu vstupu zvířat do veřejných prostor není připuštěna výjimka pro psy speciálně vycvičené pro doprovod osob se zdravotním postižením, kteří jim slouží jako kompenzační pomůcka, je s postiženou osobou zacházeno méně příznivě než s osobou bez**

¹ Mezi asistenční psy se řadí i signální psi pro osoby se sluchovými poruchami a balanční psi pro osoby s poruchami rovnováhy.

² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

³ Mohlo by tak být zasaženo zejména do práva na život a ochranu zdraví (přístup do nemocnice), volebního práva (přístup do volební místnosti), práva shromažďovacího, práva na výkon povolání, svobody pohybu a celé řady dalších práv a svobod chráněných Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami – například Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

zdravotního postižení a může se tedy jednat o nepřímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení.

Poskytovatelé služeb (např. řidiči dopravních prostředků, nemocnice, domovy pro seniory apod.) tak musí umožnit přístup ke službám osobám se zdravotním postižením⁴ doprovázených speciálně vycvičeným psem. V případě, že by však pes vykazoval známky agrese, či jinak rušil veřejný pořádek a bezpečnost, může mu být přístup odepřen. **Vždy je však třeba hodnotit míru rizika u konkrétního psa a zákaz vstupu náležitě odůvodnit.** Nelze například odůvodňovat zákaz vstupu všech psů do obchodu s potravinami hygienickými předpisy, ale je třeba vždy posuzovat aktuální hygienické riziko toho kterého psa. Podrobný rozbor služeb, ke kterým by měla mít osoba se zdravotním postižením se speciálně vycvičeným psem přístup, lze nalézt v doporučení ochránce.⁵

Výše jsem uvedl, že na psa se speciálním výcvikem je třeba nahlížet jako na kompenzační pomůcku, až následně lze brát v potaz jeho „zvířecí vlastnosti“. Z toho vyplývá mj. skutečnost, že **by se měl pes pohybovat se svým pánem zdarma a neměl by podléhat žádným speciálním úhradám za poskytované služby** (žádné „psí jízdné, vstupné“ apod.). **Dále by neměl být majitel psa povinen jej držet na vodítku a opatřovat jej náhubkem,** neboť tím by byla podstatně omezena jeho asistenční funkce.⁶ Rovněž v tomto případě platí, že pokud je pes agresivní, či svého pána neposlouchá, lze náhubek a vodítko legitimně vyžadovat. Je rovněž třeba poznamenat, že osoba s postižením je odpovědná za případnou škodu, kterou pes způsobí. Odpovědnost za škodu se bude posuzovat podle pravidel stanovených ve stávajícím občanském zákoníku.⁷

Na ochránce se v loňském roce obrátil pan X., který je nevidomý a odkázaný na pomoc svého vodícího psa.⁸ Namítal, že mu nebylo umožněno vstoupit do dopravního prostředku bez toho, aby psovi nasadil náhubek. Ochránce provedl v dané věci šetření a konstatoval, že funkcí psa se speciálním výcvikem je mj. podávání upuštěných předmětů a dalších činností, při nichž může náhubek překážet.

⁴ Stejně tak je třeba umožnit vstup cvičiteli, který provádí výcvik tohoto psa.

⁵ Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor ze dne 10. srpna 2010 je k dispozici na internetových stránkách ochránce: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/31-10-DIS-JKV_doporuceni-psi.pdf

⁶ Funkcí asistenčních psů není pouze vedení člověka, ale též podávání spadených předmětů, čehož lze s nasazeným náhubkem stěží dosáhnout.

⁷ Ustanovení § 415 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Ustanovení § 2934 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (účinnost od 1. 1. 2014) však přichází s novinkou, když stanoví, že pokud slouží zvíře jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se tato osoba povinnosti k náhradě škody, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti.

⁸ Zpráva o šetření ze dne 6. 1. 2012, dostupná z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/zbozi_a_sluzby/Omezeni_prepravy_osob_se_zdravotnim_postizenim.pdf

Charakter zdravotního postižení dále může znesnadňovat samotnou manipulaci s náhubkem. Osoby se zdravotním postižením tak nejsou povinny opášovat psy náhubkem, protože bezpečnostní rizika jsou limitována již samotným výcvikem. Provozovatel dopravy tak neporušuje svoji povinnost zajistit bezpečnost přepravovaných osob. Naopak, pokud bude dopravce přepravu těchto psů jakkoli limitovat, dopouští se diskriminace osob se zdravotním postižením.

Mgr. Pavel Doubek